

Beleidskader Aangepast Lezen 2023-2026

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Doelgroep	4
Visie, waarden en functie.....	5
<i>Visie</i>	5
<i>Publieke waarden</i>	5
<i>Maatschappelijke functie</i>	6
Doelstellingen	7
1. <i>Het verzorgen van een stabiele dienstverlening aan de doelgroep waarbij optimale toegang en toegankelijkheid wordt nagestreefd.</i>	7
2. <i>Het vergroten van het bereik, het gebruik en de collectie met aandacht voor alle leesvormen en extra focus op slechtziende ouderen en de jeugd met een visuele beperking</i>	8
3. <i>De verbinding met de dienstverlening van de openbare bibliotheek en de landelijke digitale openbare bibliotheek</i>	8
4. <i>Het werken aan innovatie en verbetering van diensten, producten en productie</i>	9
Juridisch kader.....	11
Indicatoren voor succes.....	13
Bijlage 1 – Huidige situatie	14
Bijlage 2 - Begrippenlijst.....	15
Bijlage 3 – Collectiebeleid	16
Bijlage 4 – Kengetallen Bibliotheekservice Passend Lezen 2019-2022	17

Inleiding

Sinds 2015 is het verzorgen van een bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een handicap (Aangepast Lezen) toegevoegd aan het takenpakket van de Koninklijke Bibliotheek (KB)¹. De realisatie hiervan vindt plaats in netwerkverband.

De Wsob plaatst Aangepast Lezen als centrale voorziening met een publieke taak binnen het bibliotheekstelsel. De bibliotheekvoorziening voor personen met een leeshandicap is niet één op één te vergelijken met een openbare bibliotheekvoorziening, maar werkt wel vanuit dezelfde publieke waarden en vervult de in de Wsob genoemde maatschappelijke functie vanuit haar eigen specifieke opdracht. Zij maakt geen deel uit van het netwerk zoals benoemd in de Wsob, maar sluit hier wel steeds meer bij aan, daar waar het past binnen haar opdracht en het juridische kader.

Het juridisch kader waarbinnen Aangepast Lezen wordt uitgevoerd is breder dan de Wsob alleen. De Auteurswet bevat een exceptie op het auteursrecht van de rechthebbenden ten gunste van mensen met een beperking, waarmee de productie en uitleen van voor de doelgroep omgezette werken mogelijk wordt gemaakt. Een nadere beschrijving hiervan is in het juridisch kader opgenomen.

Dit beleidskader heeft als doel om vanuit een heldere visie op Aangepast Lezen, de doelstellingen te benoemen voor de komende jaren. Het vormt het inhoudelijk instrumentarium voor de regievoering op Aangepast Lezen. Voor de uitvoer en innovatie van de dienstverlening (front- en backoffice) onder regie van de KB, worden jaarlijks instellingssubsidies verleend. Het subsidiereglement van de KB en haar Tijdelijke subsidieregels Aangepast Lezen vormen hiervoor de basis en worden gepubliceerd in de Staatscourant.

Het beleidskader is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de KB in samenspraak met OCW, de uitvoerende partijen (Bibliotheekservice Passend Lezen (BPL), Dedicon en CBB) en een vertegenwoordiging van gebruikers (Lezersraad AL) en is voorgelegd aan de belangenorganisaties.

Het wordt vastgesteld voor een periode van vier jaar en sluit aan bij de strategische beleidscyclus van de KB.

Ontwikkelingen omtrent toegankelijkheid (Besluit digitale toegankelijkheid overheid en implementatie European Accessibility Act, vervolg op Onbeperkt Meedoen), de breedte van de dienstverlening (maatwerk, maatschappelijke functies, verbinding met de openbare bibliotheken) en de wensen van de klant zijn de afgelopen periode actief gevolgd en waar mogelijk verwerkt in dit beleidskader of in de hiermee verbonden visie 'Naar een toegankelijke bibliotheek'². Bij de (door)ontwikkeling van de bibliotheekvoorziening Aangepast Lezen zijn samenwerking met bij de doelgroep betrokken partijen en het gesprek met de doelgroep zelf onmisbaar.

---

¹ Zie [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#)

² Volgt najaar 2022

Doelgroep

De bibliotheekvoorziening Aangepast Lezen is exclusief voor mensen met een leesbeperking, waarbij de klant met een visuele beperking centraal staat. Een beschrijving van de doelgroep is opgenomen in de *Wet ter implementatie leesgehandicaptenrichtlijn en ter uitvoering leesgehandicaptenverordening* die op 11 oktober 2018 van kracht is geworden³.

De dienstverlening van Bibliotheekservice Passend Lezen richt zich op mensen bij wie het gewone lezen niet (meer) gaat. Naast mensen met een visuele beperking (blinden en slechtzienden) kunnen ook dyslectici, mensen met afasie, mensen met een cognitieve beperking of met een motorische beperking gebruik maken van de dienstverlening. De lezers worden zowel individueel als via institutionele leden (scholen, verzorgingshuizen) bereikt.

De KB en uitvoerende organisaties hechten groot belang aan lezersinbreng en ervaringsdeskundigheid voor de bibliotheekvoorziening, zowel als het gaat om de huidige dienstverlening en de snel op elkaar volgende innovaties, als bij de uitbreiding van de dienstverlening door de plaatsing in het stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen.

De gebruikers moeten invloed kunnen uitoefenen op zowel het beleid als de uitvoering daarvan. Hiervoor is gebruikersinbreng georganiseerd op strategisch en operationeel niveau.

Op strategisch niveau is er de Lezersraad (LR), die de KB en BPL gevraagd en ongevraagd adviseert over het beleid en de kwaliteit van de dienstverlening. De LR bestaat uit een representatieve vertegenwoordiging van klanten die gebruik maken van Bibliotheekservice Passend Lezen. Voor de ontwikkelingen op gebied van toegankelijkheid zoals genoemd in de inleiding en de invloed hiervan op de openbare digitale bibliotheek en de KB wordt in deze beleidsperiode een breder klantenpanel opgezet.

Op operationeel niveau wordt er op verzoek in wisselende samenstellingen van gebruikers per onderwerp of thema input gegeven op innovatie vanuit de beschikbare gebruikersdeskundigheid en -diversiteit binnen de klantdoelgroep van BPL.

Andere mogelijkheden voor gebruikersinbreng zijn:

- Informeel Overleg met belangenverenigingen zoals Vereniging OnbeperktLezen, de Oogvereniging enz.
- Meldingen en klachten van en via BPL
- Speciale (tijdelijke) overleggen/projectgroepen en klantonderzoeken.

Om de klanttevredenheid te peilen wordt tweejaarlijks een klanttevredenheidsonderzoek georganiseerd in opdracht van Bibliotheekservice Passend Lezen.

---

³ Zie bijlage 2

Visie, waarden en functie

Visie

De KB, de nationale bibliotheek van Nederland, draagt zorg voor het geschreven woord, met name voor de Nederlandse publicaties, en stelt iedereen in staat om te lezen, te leren en onderzoek te doen. Zo dragen we eraan bij dat Nederland elke dag slimmer, vaardiger en creatiever wordt. De bibliotheekvoorziening Aangepast Lezen draagt hieraan bij door iedereen met een leesbeperking in staat te stellen om te lezen en biedt op laagdrempelige en gebruiksvriendelijke wijze toegang tot literatuur en informatie.

Hiertoe wordt de bibliotheekvoorziening voor mensen met een leesbeperking, waarin boeken, kranten en tijdschriften in een aangepaste leesvorm worden aangeboden, onderhouden en verbeterd in nauwe samenspraak met de klant. Daarnaast wordt binnen Aangepast Lezen samengewerkt met andere organisaties in en buiten het bibliotheekwezen om de participatie en zelfredzaamheid van mensen met een beperking te vergroten. Op deze wijze dragen we eraan bij dat mensen met een leesbeperking volwaardig kunnen participeren in maatschappelijk en cultureel opzicht.

Toegankelijkheid van literatuur en informatie is nog steeds geen vanzelfsprekendheid. Wel groeit het digitale aanbod dat vanaf de bron toegankelijk is en niet hoeft te worden omgezet naar toegankelijk format. Kanttekening daarbij is dat de platformen waarop deze informatie en literatuur wordt aangeboden veelal nog slecht toegankelijk zijn én dat moeilijk te herkennen is welke formats goed toegankelijk zijn. In de komende beleidsperiode werken we in netwerkverband aan de verbetering van de toegankelijkheid en volgen we de ontwikkelingen nauwlettend. Tegelijkertijd handhaven we in deze periode de stelling dat de bibliotheekvoorziening Aangepast Lezen de centrale én enige toegang biedt tot een brede collectie van algemene werken voor mensen met een leesbeperking in Nederland.

Maatschappelijke veranderingen als de steeds toenemende digitalisering van de informatievoorziening, de nadruk op zelfredzaamheid en participatie, het streven naar inclusiviteit, de groeiende beeldcultuur, etc. maken het noodzakelijk om de dienstverlening continu aan te passen en waar mogelijk te verbinden met de dienstverlening van de openbare bibliotheek en andere netwerkpartners. Tegelijkertijd is er altijd aandacht voor stabiliteit in de dienstverlening. Innovatie mag de continuïteit van de dienstverlening niet in gevaar brengen. Het feit dat de dienstverlening de belangrijkste toegang tot lectuur is voor de doelgroep, maakt dat dit extra zwaar weegt.

Publieke waarden

Aangepast Lezen werkt, evenals de KB en de openbare bibliotheken, vanuit de publieke waarden zoals geformuleerd in het UNESCO manifest over de openbare bibliotheek: authenticiteit, betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, pluriformiteit en toegankelijkheid. De waarden zijn in de praktijk met elkaar verbonden en versterken elkaar. Deze waarden vinden hun oorsprong in het UNESCO manifest en zijn opgenomen in de 'bibliotheekwet', de Wsob.

Door te werken vanuit deze waarden is een onafhankelijk en pluriform aanbod en een betrouwbare dienstverlening aan de klant gewaarborgd. Het collectiebeleid is niet gekleurd door commerciële, politieke of andere motieven en komt tegelijkertijd tegemoet aan alle stromingen en groepen in de maatschappij waarbij zowel het actuele aanbod als het culturele erfgoed wordt aangeboden. De dienstverlening is betrouwbaar, wordt uitgevoerd vanuit professionele normen van het vak, waardoor goede vindbaarheid en toegankelijkheid van de collectie wordt gegarandeerd. De aangepaste werken zijn authentiek, 'zoals gepubliceerd door de uitgever', en beschikbaar in verschillende leesvormen. De publieke waarden spelen daarmee een grote rol in het collectiebeleid ende dienstverlening.

Maatschappelijke functie

Aangepast Lezen biedt een landelijke en vooral digitale bibliotheekvoorziening met een brede maatschappelijke functie. De nadruk ligt op het ter beschikking stellen van kennis en informatie, het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie en het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur. De toegang tot de collectie is digitaal, de collectie zelf is zowel digitaal als fysiek beschikbaar.

De openbare bibliotheekvoorzieningen dragen vanuit hun maatschappelijk-educatieve rol in netwerkverband bij aan een aantal maatschappelijke opgaven: leesbevordering, digitale inclusie en een leven lang ontwikkelen. Toegankelijkheid is verweven met deze opgaven en heeft een duidelijke plek in de Netwerkagenda, maar voor de doelgroep van Aangepast Lezen is vaak meer nodig.

Bij de invulling van de maatschappelijke functie sluit Aangepast Lezen aan op de nationale programma's door deelname aan leesbevorderingsprogramma's als de Bibliotheek op school (dBos) en Boekstart en door pilots op gebied van digitale inclusie in samenwerking met haar eigen netwerk. In deze beleidsperiode verkennen we de mogelijkheden verder om aan te sluiten op het aanbod van openbare bibliotheken én andere organisaties, als de Oogvereniging, Seniorweb en Visio. En kijken we wat er werkt en nodig is voor de doelgroep van Aangepast Lezen binnen de genoemde maatschappelijke opgaven.

Het organiseren van ontmoeting en debat en het laten kennismaken met kunst en cultuur, de andere twee functies van de openbare bibliotheken, worden wel van belang geacht maar zijn gezien de vorm van de dienstverlening (een landelijk digitaal loket – Bibliotheekservice Passend Lezen- waarbij het klantcontact verloopt via de websites, telefonische informatiefunctie en nieuwsbrieven) niet de eerste prioriteit van Aangepast Lezen zelf. Ook hier wordt gekeken naar het aanbod van de openbare bibliotheken (en de KB). In hoeverre is dit toegankelijk, bruikbaar en vindbaar voor de doelgroep van Aangepast Lezen?

Doelstellingen

Op basis van de visie zijn aansluitend op de maatschappelijke ontwikkelingen en functie van Aangepast Lezen in het bibliotheekstelsel de volgende doelstellingen bepaald voor de komende jaren:

1. Het verzorgen van een stabiele dienstverlening aan de doelgroep waarbij optimale toegang en toegankelijkheid worden nagestreefd;
2. Het vergroten van het bereik, het gebruik en de collectie met aandacht voor alle leesvormen en extra focus op slechtziende ouderen en de jeugd met een visuele beperking;
3. De verbinding met de dienstverlening van de openbare bibliotheek en de landelijke digitale openbare bibliotheek;
4. Het werken aan innovatie en verbetering van diensten, producten en productie.

1. Het verzorgen van een stabiele dienstverlening aan de doelgroep waarbij optimale toegang en toegankelijkheid wordt nagestreefd.

In de afgelopen jaren is gekeken naar een zo breed mogelijke toegang tot de dienstverlening waar het totale aanbod van aangepaste leesvormen makkelijk te vinden is: een goed overzicht van, en makkelijke toegang tot, alles wat beschikbaar is voor de klant van verschillende aanbieders ontbrak. Eén portal bleek technisch en financieel niet haalbaar. Nu is er - door middel van onderlinge verwijzing - in elk geval overzicht van alle toegankelijke informatie van BPL, Dedicon en CBB.

Bibliotheekservice Passend Lezen blijft de centrale toegang tot de collectie van algemene werken. Het verbeteren van deze toegang is een continu proces, waarbij technische ontwikkelingen, de wensen van de klant én gebruiksgemak bepalend zijn.

Innovatie is belangrijk maar mag niet ten koste gaan van de continuïteit en toegankelijkheid van de dienstverlening. Stabiliteit van de dienstverlening staat voorop. Dit vraagt aandacht voor de verandercapaciteit van de uitvoering bij het uitzetten van innovatieve projecten, met name op gebied van ICT en infrastructuur. En aandacht voor het bewaken van de toegankelijkheid voor de gehele doelgroep bij veranderingen in de dienstverlening. Dit laatste betekent ook dat de digitale dienstverlening altijd naast fysieke dienstverlening en productie komt en deze nooit geheel zal vervangen - fysieke levering blijft gewaarborgd (met name voor braille, jumboletter, grootletter en reliëf).

Wel vindt geleidelijk een verschuiving plaats, waarbij het digitale gedeelte sterker groeit. Credo blijft dat niemand 'buiten de boot' mag vallen. Ook in de komende beleidsperiode is hier aandacht voor en zal worden gekeken hoe de klant kan worden meegenomen en ondersteund door BPL of in netwerkverband bij nieuwe ontwikkelingen als bijvoorbeeld de (door externe ontwikkelingen noodzakelijke) vervanging van de Daisy-cd.

Daarnaast wordt op verschillende momenten bij de doorontwikkeling van de bibliotheekvoorziening de klant geïnformeerd en om advies gevraagd, waarbij de Lezersraad een belangrijke rol speelt.

2. Het vergroten van het bereik, het gebruik en de collectie met aandacht voor alle leesvormen en extra focus op slechtziende ouderen en de jeugd met een visuele beperking

De focus op specifieke groepen komt *naast* aandacht voor de totale doelgroep, niet *in plaats van*. Er wordt continu gewerkt aan voorlichting over de dienstverlening van Bibliotheekservice Passend Lezen en de dienst Passend Lezen. Er is een relatiemanager die zorgt voor de informatievoorziening aan de openbare bibliotheken, scholen en verzorgingshuizen.

Bij de jeugd is weliswaar het bereik sterk verbeterd, de groei in het gebruik van de collectie blijft nog steeds achter⁴. Via het Jeugdoverleg⁵ is in de afgelopen periode op Cluster 1 scholen een laagdrempelige toegang tot de collectie, expertise en trainingen gerealiseerd. Ook is aangesloten op programma's voor leesbevordering, dBos en Boekstart. De komende beleidsperiode staat in het teken van 'het borgen en monitoren' van deze initiatieven.

Ouderen die op latere leeftijd slechtziend worden kunnen veel baat hebben bij Aangepast Lezen en zijn ondervertegenwoordigd bij de leden van BPL. Om de dienstverlening beter aan te sluiten op de behoefte van de doelgroep is onder meer een intensievere dialoog met de (potentiële) klant nodig. Aan een groter bereik wordt continu gewerkt door de structurele inzet van een relatiemanager voor openbare bibliotheken en ouderen, door vrijwilligers die in hun lokale omgeving informatie geven aan mantelzorgers en (potentiële) klanten en door specifiek op deze doelgroep en haar omgeving gerichte marketing.

Het gebruik en de groei van de collecties wordt onder meer vergroot door toe te werken naar het steeds meer beschikbaar stellen van titels op verzoek van de gebruiker en in de door de gebruiker gewenste leesvorm. Daarnaast is met Luisterpunt een structurele wederzijdse uitwisseling van titels gerealiseerd, hetgeen heeft geleid tot een aanzienlijk groter aanbod van Nederlandstalige titels. Uitwisseling van de collectie met andere internationale bibliotheekvoorzieningen voor mensen met een leesbeperking is in de afgelopen beleidsperiode uitgebreid door het aanbieden van de dienst 'ABC Global Books'⁶. Hierdoor komt stap voor stap een, door gebruikers zeer gewenst, groter aanbod van internationale titels beschikbaar.

3. De verbinding met de dienstverlening van de openbare bibliotheek en de landelijke digitale openbare bibliotheek

Openbare bibliotheken hebben nu vooral een verwijfsfunctie door het geven van informatie en het laten kennismaken met de dienstverlening van BPL.

Via het lidmaatschap van de openbare bibliotheek kunnen leden met een leesbeperking gebruikmaken van de dienst Passend Lezen en in de online

---

⁴ Groei in leden en achterblijvend gebruik geldt vooral voor de dyslectische jeugdleden.

⁵ Jaarlijks initieert de KB het Jeugdoverleg Aangepast Lezen. Hierin bespreken KB, BPL, Dedicon, Visio, Bartiméus en Vereniging Onbeperkt Lezen welke activiteiten we voor de doelgroep, kinderen met een visuele beperking, gaan oppakken.

⁶ Meer informatie hierover op de site van Passend Lezen:

<https://www.passendlezen.nl/iguana/www.main.cls?surl=ABC>

Jeugdbibliotheek wordt verwezen naar Superboek (het aanbod voor de jeugd van BPL) en 'Lezen voor de lijst' titels bij BPL.

Doel is om klanten van de (landelijke digitale) openbare bibliotheek de mogelijkheid te bieden om via lidmaatschap van hun eigen bibliotheek kennis te maken met een deel van de collectie van Bibliotheekservice Passend Lezen. Door het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van de landelijke digitale openbare bibliotheek (platform en content als e-books en luisterboeken) wordt de komende jaren langzaam meer van deze collectie bruikbaar en vindbaar voor mensen met een leesbeperking. In deze beleidsperiode volgen en stimuleren we deze ontwikkeling, gaan we in gesprek met de klant over hun wensen op dit gebied en verkennen we de mogelijkheid van een gecombineerd lidmaatschap (BPL en OB).

In de afgelopen beleidsperiode is aangesloten op nationale programma's voor leesbevordering als de Bibliotheek *op school* en Boekstart en zijn pilots digitale inclusie gestart om te kijken naar een aanbod voor mensen met een leesbeperking via de openbare bibliotheken. In deze beleidsperiode verkennen we de mogelijkheden verder om aan te sluiten op het aanbod van openbare bibliotheken én andere organisaties, als de Oogvereniging, Seniorweb en Visio. En kijken we wat er werkt en nodig is voor de doelgroep van Aangepast Lezen op gebied van leesbevordering, digitale inclusie en leven lang ontwikkelen.

4. Het werken aan innovatie en verbetering van diensten, producten en productie

Binnen Aangepast Lezen is het steeds de kunst om een balans te vinden tussen wat we zelf aanbieden en ontwikkelen en waar we aansluiten op of verwijzen naar diensten van anderen. De innovatie van de dienstverlening wordt projectgewijs en stap-voor-stap uitgevoerd en gestuurd door hierboven genoemde prioriteiten én door veranderingen in de maatschappij door de nadruk op zelfredzaamheid, participatie en inclusie, maar ook door de vele technologische ontwikkelingen. Focus binnen de innovatie wordt gevormd door het gesprek met de klant, kennis van ontwikkelingen rondom aangepaste leesvormen en toegankelijkheid, en onderzoek. Streven is om de focus en prioritering binnen innovatie mede te bepalen in afstemming met anderen in het netwerk rondom Aangepast Lezen en de bibliotheken.

De stabiliteit van de voorziening is van groot belang. Een goed beeld van de ICT-infrastructuur en bijbehorende doelarchitectuur, zodat een inschatting kan worden gemaakt van de impact van innovaties en aansluiting op de landelijke infrastructuur, is hiervoor noodzakelijk. In de vorige periode is hiervoor een proces ingericht door de uitvoerende partijen Aangepast Lezen en de KB.

De nadruk binnen innovatie ligt de komende periode op de alternatieven voor de Daisycd, de verdere ontwikkeling van digitaal braille, metadata voor toegankelijkheid en beeldbeschrijving. De resultaten en kennis die voortkomen uit de innovatieprojecten en onderzoeken, samen met de kengetallen en statistieken worden op een centrale plek beschikbaar gemaakt.

In 2023 wordt een seminar georganiseerd samen met het IFLA 'standing committee' *Library services for print disabled people* (SC LPD) voorafgaand aan het World Library and Information Congress in Rotterdam, gericht op de veranderingen voor de speciale en openbare bibliotheken door de toenemende (digitale) toegankelijkheid.

Juridisch kader

Het [VN-verdrag inzake rechten van personen met een handicap](#) (geldig vanaf juli 2016) verplicht landen ertoe mensen met een handicap volwaardig te laten deelnemen aan de samenleving. Toegang tot informatie is een onderdeel hiervan. Het gedachtegoed van dit verdrag is verankerd in de Nederlandse wetgeving ([Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte](#)). Sinds januari 2017 staat in de wet een algemene norm voor toegankelijkheid. Deze norm stelt onder meer dat scholen, werkgevers en bedrijven dat wat zij bieden, toegankelijk moeten maken wanneer dit niet 'onevenredig belastend' is. Op die manier hoeven mensen met een handicap steeds minder apart om aanpassingen te vragen.

In juni 2018 is het implementatieprogramma Onbeperkt Meedoen gestart. Doel is minder drempels in de maatschappij zodat iedereen onbeperkt kan meedoen. Binnen dit programma is ook aandacht voor de toegang tot cultuur, waaronder bibliotheken. Dit programma is inmiddels afgerond en in april 2022 heeft VWS een [vervolgaanpak voor de implementatie van het VN-verdrag](#) gepubliceerd.

Vanaf 1 juli 2018 is het [Besluit digitale toegankelijkheid overheid](#) geldig en zijn er ook voor bedrijven en andere organisaties verplichtingen op dit gebied. De KB werkt sinds 2018 actief aan het verankeren van kennis en procedures om haar digitale diensten stap voor stap toegankelijker te kunnen maken.

In 2019 heeft het Europees Parlement de [European Accessibility Act \(EAA\)](#) geaccordeerd. Deze wet moet door alle Europese lidstaten uiterlijk op 28 juni 2022 lokaal zijn geïmplementeerd en in 2025 van kracht zijn⁷. Deze wet heeft betrekking op digitale producten, waaronder websites, elektronische boeken en de daarbij behorende hard- en software. De wet schrijft voor dat deze systemen toegankelijk moeten zijn voor mensen met een leesbeperking.

Voor de bibliotheekvoorziening Aangepast Lezen geldt hiernaast een specifiek juridisch kader, vastgelegd in de Wsob en de Auteurswet, waarbij een aantal afspraken nader zijn uitgewerkt in de Regeling Toegankelijke lectuur.

In de Wsob is de verantwoordelijkheid van de KB voor de instandhouding van een bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een handicap (Aangepast Lezen) vastgelegd (2015). De Auteurswet bevat een exceptie op het auteursrecht van de rechthebbenden ten gunste van mensen met een beperking, waarmee de productie en uitleen van voor de doelgroep omgezette werken mogelijk wordt gemaakt⁸. Met de [Wet ter implementatie leesgehandicaptenrichtlijn en ter uitvoering leesgehandicaptenverordening](#) is deze beperking in de Auteurswet uitgebreid en aangepast, anticiperend op de inwerkingtreding van het Verdrag van Marrakesh in de Europese Unie (januari 2019). Hiermee is grensoverschrijdende uitwisseling van werken in toegankelijke vorm mogelijk en kunnen klanten van Bibliotheekservice Passend Lezen, onder bepaalde voorwaarden, titels uit buitenlandse collecties aanvragen.

---

⁷ De deadline van 28 juni 2022 is niet gehaald.

⁸ Het betreft hier [artikel 15j van de Auteurswet](#)

Met de Mediafederatie bestaan al geruime tijd afspraken over de praktische uitvoering van de dienstverlening. Deze afspraken zijn vastgelegd in de Regeling toegankelijke lectuur, welke per eind 2021 is vernieuwd⁹.

Ook wat betreft de bibliotheekvoorziening voor mensen met een beperking wordt voldaan aan de vereisten van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming).

---

⁹ Hierin zijn onder meer de diverse verschijningsvormen vastgelegd, die de aangepaste leesvormen kunnen hebben. Ook zijn er afspraken gemaakt over (controle van de) levering aan de aangesloten doelgroep en de registratie van omgezette werken.

Indicatoren voor succes

De doelstellingen voor Aangepast Lezen zijn in grote lijnen duidelijk. Wanneer is het beleid en de uitvoering hiervan nu succesvol? Zijn er indicatoren te benoemen, die meetbaar zijn gedurende en aan het einde van de beleidsperiode?

Voor de verantwoording vanuit de KB aan OCW zijn indicatoren ontwikkeld voor Aangepast Lezen waarbij is gekeken naar bereik (aantal leden/gebruikers en aantal bezoeken/sessies) en gebruik (aantal uitleningen/streams) van zowel Bibliotheekservice Passend Lezen als van de dienst Passend Lezen die beschikbaar is voor leden van de openbare bibliotheek. Deze indicatoren worden in het jaarverslag van de KB vermeld.

Uit de activiteiten voor deze beleidsperiode zoals benoemd onder de doelstellingen, worden een aantal specifiekere indicatoren duidelijk. Dit zijn:

1. Groei van het bereik van de bibliotheekvoorziening onder de ouderen die slechtziend worden (stijging volwassen leden van 50 jaar en ouder met een visuele beperking).
2. Groei van het gebruik van de collectie door de jeugd corresponderend met de groei van het aantal jeugdleden (groei van de uitleen door jeugdleden).
3. Een stabiele en goed toegankelijke dienstverlening, hetgeen zich vertaalt in tevreden gebruikers én gebruikers die zich gehoord voelen waar hun inbreng voor collectie en verbeteringen van de dienstverlening betreft (hoge gebruikerstevredenheid blijkend uit gebruikersonderzoek (1x per 2 jaar), gesprek met gebruikers gerealiseerd op gebied van innovatie, collectie en dienstverlening).

Deze indicatoren zijn voor het grootste deel herleidbaar uit de gegevens die door BPL aan de KB worden geleverd. In de loop van 2023 worden de indicatoren verder uitgewerkt.

Bijlage 1 – Huidige situatie

De KB heeft vanuit de Wsob de taak om de bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor mensen met een handicap in stand te houden (Wsob artikel 9). Voor de uitvoer en innovatie van de dienstverlening (front- en backoffice) onder regie van de KB, worden jaarlijks subsidies verleend aan de uitvoerende partijen en bibliotheken.

- OCW is opdrachtgever van de KB.
- KB voert de regie over de bibliotheekvoorziening en is verantwoordelijk voor het beleidskader waarbinnen de bibliotheekvoorziening wordt beheerd en doorontwikkeld. Zij legt hierover verantwoording af aan OCW en overlegt met de doelgroep, de uitvoerende partijen en andere spelers in het veld rondom Aangepast Lezen.

De uitvoerende partijen zijn zelfstandige organisaties die elk vanuit hun eigen opdracht werken, maar in wel hechte samenwerking. De front- en backoffice binnen Aangepast Lezen zijn via de ICT-infrastructuur nauw met elkaar verbonden en van elkaar afhankelijk. Gezamenlijk worden onderzoeken en (innovatieve) projecten uitgevoerd.

Ook wordt er samengewerkt met de openbare bibliotheken en andere partijen in het netwerk.

- Bibliotheekservice Passend Lezen verzorgt het klantencontact, de selectie van titels voor de collectie, de toegankelijkheid van deze collectie via haar website en catalogi en de digitale infrastructuur van de front-office.
- Dedicon en CBB dragen zorg voor de vervaardiging en distributie van het aangepaste materiaal, te weten de gesproken boeken, kranten en tijdschriften, braille, grote lettertijdschriften, digitale data, reliëf en maatwerk. Daarnaast is Dedicon verantwoordelijk voor de digitale infrastructuur van back-office van de voorziening, de opslag van de materialen en bestanden van de collectie, de kennisfunctie en onderzoek.
- Alle drie uitvoerende partijen- BPL, CBB en Dedicon- zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de innovatie.

Andere partijen waarmee op wisselende onderwerpen wordt samengewerkt en afgestemd zijn:

- De Mediafederatie. KB, Dedicon en de Mediafederatie maken afspraken over de praktische uitvoering van de dienstverlening op basis van de exceptie in de Auteurswet (zie hiervoor hoofdstuk 4). Deze afspraken zijn vastgelegd in de Regeling toegankelijke lectuur 2022-2024.
- De vertegenwoordiging van de doelgroep, te weten de Lezersraad Aangepast Lezen en de belangenverenigingen, de Oogvereniging en de Vereniging OnbeperktLezen.
- De expertise-organisaties: Visio, Bartiméus, Stichting Accessibility en de BrailleAutoriteit.
- Netwerkpartners als de openbare bibliotheken, Seniorweb, e.a.

Bijlage 2 - Begrippenlijst

- ✓ Persoon met een **leesbeperking**¹⁰ is een persoon
  - die blind is;
  - met een visuele beperking die niet zodanig kan worden verbeterd dat de persoon het gezichtsvermogen krijgt dat wezenlijk gelijkwaardig is aan dat van een persoon zonder een dergelijke beperking en waardoor de persoon niet in staat is in wezenlijk dezelfde mate als een persoon zonder een dergelijke beperking gedrukte werken te lezen;
  - met een waarnemings- of andere leesbeperking waardoor de persoon niet in staat is in wezenlijk dezelfde mate als een persoon zonder een dergelijke beperking gedrukte werken te lezen; of
  - die anderszins, ten gevolge van een fysieke beperking, niet in staat is een boek vast te houden of te hanteren, dan wel scherp te zien of zijn ogen te bewegen in een mate die gewoonlijk voor het lezen noodzakelijk wordt geacht;

- ✓ Persoon met een **visuele beperking**¹¹ is een persoon die blind of slechtziend is.

- ✓ **Omgezet werk**¹²: een werk dat in een alternatieve vorm is omgezet waarmee dat werk voor een persoon met een leesbeperking toegankelijk wordt, onder meer om de toegang tot het werk voor die persoon even eenvoudig en gemakkelijk te maken als voor personen zonder leesbeperking.

---

¹⁰ Zie [artikel 15m onder a van de Auteurswet](#)

¹¹ Zie de informatie bij [Bartiméus](#)

¹² Zie [artikel 15m onder c van de Auteurswet](#)

Bijlage 3 – Collectiebeleid

De collectie wordt opgebouwd volgens het collectiebeleid van BPL en op basis van directe vraag van de gebruikers en belangenorganisaties. Het collectiebeleid dient om een brede actuele collectie te waarborgen die aansluit bij de verschillende gebruikersgroepen. Opname en productie van titels op aanvraag dient om te voorzien in de directe behoefte van gebruikers en instellingen (bijvoorbeeld cluster-1 scholen), en om een brede toegang tot informatie voor de gebruikers te waarborgen. De balans tussen beiden is continu punt van aandacht en heeft ook een plek binnen het collectiebeleid.

BPL heeft onder verantwoordelijkheid van de KB collectiebeleid opgesteld, waarin devolgende onderwerpen zijn vastgelegd:

- Uitgangspunten van het collectiebeleid (in relatie tot publieke waarden en algemene doelstellingen en visie op de dienstverlening met aandacht voor de verschillende gebruikersgroepen).
- Opbouw collectie: inhoudelijke beschrijving bestaande collectieonderdelen (totstandkoming, selectiecriteria).
- Beschrijving leesvormen en prioritering hierin.
- Maatwerk en individuele verzoeken.
- Context rondom collectie (nieuwsbrieven, aanbevelingen, recensies, etc.).
- Duurzame beschikbaarheid van de collectie (mede in relatie tot saneren).
- Samenwerking met en aansluiting bij andere aanbieders: nationaal en internationaal (o.a. openbare bibliotheken, Luisterpunt, Dedicon Educatief).
- Voorwaarden voor grensoverschrijdende uitwisseling en individuele aanvragen naar aanleiding van het Verdrag van Marrakesh

Bijlage 4 – Kengetallen Bibliotheekservice Passend Lezen 2019-2022

Wordt begin 2023 toegevoegd na ontvangst jaarcijfers 2022 van BPL.

Bijlage 5 – Personen met een leesbeperking in Nederland

Er is in Nederland geen registratie van mensen met een visuele beperking of andere leesbeperking. Alle bestaande cijfers zijn afgeleiden van andere cijfers of schattingen.

In september 2018 is er een [studie van het Oogfonds](#) gepubliceerd waarin wordt uitgegaan van 250.000 mensen met een visuele beperking (blind of slechtziend) en een groei van 26% van deze groep, mede door vergrijzing van de bevolking. Hiermee zou het aantal mensen met een visuele beperking in 2030 op 315.000 uitkomen. Het merendeel van de mensen met een visuele beperking betreft volwassenen. Het Oogfonds noemt een aantal van 3000 kinderen met een visuele beperking in 2017, maar geeft hier verder geen toelichting bij. Jaarlijks worden er circa 10-15 kinderen met een visuele beperking geboren, afgaande op het aantal kinderen dat wordt aangemeld bij de dienstverlening van Visio en Bartiméus.

Onder de noemer leesbeperking vallen meer beperkingen dan alleen de visuele beperking. Zie begrippenlijst in het beleidskader (bijlage 2).

De grootste groep naast de mensen met een visuele beperking wordt gevormd door dyslectici. Binnen deze groep zijn kinderen en jongeren sterk vertegenwoordigd. Ook hier zijn de cijfers niet eenduidig. Volgens [Stichting Balans](#) heeft 4% van de bevolking dyslexie. Het [CBS](#) geeft hogere cijfers voor de groep tussen 4-12 jaar, namelijk bijna 5%.